

Havs- och Kustfiskarnas Producentorganisation

Sverige ek. för.

hkpo.se

Mastvägen 6, 43274 Träslövsläge – Telefon +46(0)340 372 50 – info@hkpo.se

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
Stockholm

Synpunkter angående översyn av kontrollförordningen, remiss KOM (2018) 368. Diarienum N2018-03915-FJR, näringsdepartementet

Havs- och Kustfiskarnas PO önskar lämna följande synpunkter på remissen.

Förslagen till ändring av kontrollförordningen innefattar både den mindre flottan som bedriver ett småskaligt, kustnära fiske, samt det mest storskaliga fisket. I flera avseenden drabbas dock det kustnära fisket mest av förslagets verkningar eftersom de har dagliga landningar och korta fisketurer nära land, ibland bara 30 minuters gångtid till hamnen. I allmänhet genomgår det småskaliga fisket därför landningsbyråkratin 2-3 gånger oftare än det storskaliga fisket. Samtidigt består besättningen mestadels av endast 1-2 fiskare.

I remissens konsekvensbedömning beskrivs:

”De viktigaste socioekonomiska fördelarna: Högre löner och ökad konkurrenskraft inom fiskeindustrin, särskilt för små flottor, ökat sysselsättningskapande (särskilt inom IKT), förbättrad efterlevnad av den gemensamma fiskeripolitikens regler och lika villkor för fiskare.”

”Inga negativa sociala eller miljömässiga konsekvenser väntas till följd av det rekommenderade alternativet.”

Vidare i stycket *”Lagstiftningens ändamålsenlighet och förenkling”*:

”De åtgärder och ändringar som föreskrivs enligt det rekommenderade alternativet skulle starkt stödja en minskning av onödig administrativ börda för de offentliga myndigheterna, med tanke på att de flesta nya kostnader är kopplade till IKT-utveckling och engångsinvesteringar, även på lång sikt för hela EU. Det rekommenderade alternativet väntas förenkla och kraftigt minska den administrativa bördan i det nuvarande systemet, med kostnadsbesparingar på 157 miljoner euro över fem år jämfört med referensscenariot.”

”Eventuella extra bördor för små aktörer (småskaliga fiskare) kommer att undvikas genom införandet av förenklade och kostnadseffektiva rapporteringssystem för fiskeridata med hjälp av ekonomiskt överkomlig och

brett tillgänglig mobilkommunikationsteknik. Vidare kommer införandet av ny IKT att stimulera innovation och ge nya möjligheter till jobbskapande för små och medelstora företag och nystartade företag.”

Konsekvensanalysen framhåller kostnadsbesparingarna för byråkratin men uppvisar en total brist på insikt om vad förslagen kan kosta yrkesfisket i form av ökad arbetstid, minskad lönsamhet och en sämre utveckling för näringen. Att skriva om *”Högre löner och ökad konkurrenskraft inom fiskeindustrin, särskilt för små flottor”* samt *”ge nya möjligheter till jobbskapande”* är tyvärr bara floskler i sammanhanget. Och det beror på flera saker. Förutom allt annat som reglerar fiskets utövande, så ger kontrollförordningen ännu fler incitament för fiskaren att sluta med sitt fiske, samt ger presumtiva fiskare en stark signal om att aldrig börja (nyrekrytering). Vidare blir den startskottet för en nedmontering av den lokala fiskhandeln och förhindrar utvecklingen mot mer av lokalproducerad mat från havet.

Överhuvudtaget står det helt klart att ingen som helst hänsyn har tagits till den verklighet som yrkesfisket möter och måste kunna anpassas till, om lönsamheten för företaget och kvaliteten på fisk och skaldjur ska klaras. Flera av dessa grundläggande förutsättningar som försämras av förslaget. Men till skillnad mot byråkratins besparingar *”157 miljoner euro över fem år”* har de ekonomiska förlusterna för fiskaren och handeln tydligen inte beräknats. De framstår i detta sammanhang som oviktiga.

Vägning ombord

Att väga fångsten ombord är det absolut bästa för alla fisken där så är möjligt, då bibehålls den bästa kvaliteten och arbetet kan utföras till sjöss, vilket sparar arbetstid för fiskaren. Det finns säkert fiskare i Europa som inte prioriterar den saken, men i Sverige vill de flesta att fisken och skaldjuren ska läggas i lådor, isas, och sedan helst inte röras. Det bevarar kvaliteten allra bäst, och ger därför också det högsta priset. I en del fall skulle dessutom fångsten helt förstöras om inte hanteringen sker på detta vis.

I remissen är ombordvägning (kapitel 60) nu helt borttagen. I den nuvarande förordningen finns det i vart fall med som undantag. Fast vi vänder oss även mot att vägning ombord ens ska vara ett undantag - det ska vara fullt accepterat, i paritet med vägning iland. I själva verket borde ombordvägningen för alla parter, myndigheter, fiskare, handeln och konsumenterna vara det allra mest eftersträvansvärda.

Skälet till att ta bort vägning ombord anges med *”De nuvarande undantag som undergräver korrekt vägning och registrering av landad fisk rationaliseras.”* För fiskenäringen i Sverige är påståendet helt obegripligt. Snarare är det så att ombordvägaren har tvingats avstå mer av sin tilldelade kvot än den verkliga vikten av fångsten. Detta beror på nolltoleransen uppåt vid vägning ombord.

Problemet med nuvarande regelverk, vilket många av oss i branschen, uppenbart förgäves, pekade på i tidigare svar på föregående remiss, är att när vägning sker ombord gäller en nolltolerans för en viktangivelsen uppåt - en helt verklighetsfrånvärd regel. Det går nämligen inte för fiskaren att undvika verkligheten, som ju är att is och vatten först tynger fisken, men som vid transport och lagring gör att fisken lättnar efterhand. Ett väl känt fenomen som vid gällande nolltolerans naturligtvis skapar svårigheter. Antingen blir det en undervikt i lådorna, eller så får fiskaren, för att undvika sanktioner, ange en högre vikt än den sannolika.

När kontrollförordningens detaljjakt saknar en verklig förankring drabbas tilliten till regelverket. I fallet med nolltoleransen medverkar den till att köparen utgår från en undervikt och betalar därefter. Men kostnaderna för truck, transporter med mera tas fortfarande ut per låda, något som även det minskat på fiskarens marginaler. En rimlig vikttolerans uppåt borde kunna vara 2-3 %. Då skulle den senast nedlagda fisken klara gränsen utan att tidigare nedlagd fångst samtidigt har undervikt. I genomsnitt kan det då handla om 0-1 % mer i lådorna. Om detta anses vara för mycket att stå ut med - dra i så fall av mängden på kvoten. Det vore en klar förenkling.

Av rent logistiska orsaker så skulle förslaget om krav på vägning av all fångst iland, skapa köbildning i många hamnar. I flertalet fiskehamnar är kapaciteten otillräcklig vid lossningskajen. En större båt liggande vid kaj kan därför komma att i timal blockerar lossningen för andra båtar, inbegripet den småskaliga flottan. För de mindre fiskehamnarna tillkommer problemet; kommer det ens att vara möjligt att upprätta en vägningsstation med vägningsansvarig i samtliga dessa, eller tvingas fiskaren till lossning i andra hamnar? I så fall ännu ett slag mot det mest småskaliga fisket.

Ett annat problem är att om fångsten vägs iland måste den ändå isas till sjöss. Om den då vägs tillsammans med isen blir vikten helt felaktig, och resulterar i kvotavdrag för is och fel uppgifter till köparen. Om fångsten innan vägning först rensas från is blir kvaliteten lidande genom att fisken då måste hanteras en gång till, arbetsbördan ökar och fångsten måste isas om.

HKPO framhåller starkt att vägning ombord måste tillåtas och att detta klart måste framgå i förordningen, och inte som i förslaget, möjligen tillåtas, fast då endast i form av en delegerad akt från kommissionen.

Spårbarhet

Spårbarhetsbestämmelserna som föreslås är också de ett dråpslag för det mindre kustnära fisket och för möjligheten av att utveckla den lokala handeln. Arbetsinsatsen för att uppfylla regelverket är densamma, vare sig det handlar om 100 ton eller 100 kilo som försäljs till en köpare. Som vi påpekat är bördan i själva verket många gånger större för den mindre flottan (och handeln), då de dels landar oftare och dels säljer mindre partier till kanske flera köpare.

De små handlarna kan, eller vill inte ta på sig det extra arbete som det innebär att elektroniskt registrera alla de mindre köp som görs, något som är ett villkor

för att fisken ska få lämna hamnen. Vidare ska en avräkningsnota upprättas och skickas in till myndigheten senast inom 24 timmar. Det förutsätter att handlaren också är en registrerad förstahandsmottagare. Sammantaget blir detta en administrativ börda som de mindre handlarna inte vill ta på sig. De har heller inte gjort så historiskt, och då har det ändå enbart handlat om avräkningsnotan. I remissen uppmärksammas inte ökande krav på arbetsinsatser, de viftas undan, ändå är det en stor mängd uppgifter som ska registreras. Istället konstateras bara helt krasst att tillgång till lämpliga tekniska verktyg möjliggör för att kraven kan höjas.

För närvarande har det lokala fisket kunnat lösa saken genom att använda en gemensam förstahandsmottagare. Gällande bestämmelse är att upprätta en avräkningsnota som ska sändas in inom 48 timmar. Spårbarheten har fungerat genom fiskarens rapportering, märkning av lådor och i fakturor. Den föreslagna nya spårbarheten ställer helt andra krav på en ständig tillgång till administrativ personal eftersom landningarna kan ske vid olika tidpunkter under dagar och kvällar. Kostnaderna för hanteringen kommer då att stiga brant.

Förstahandsmottagningen har hittills kunnat bedrivas rationellt, ofta med hjälp av deltidspersonal. Med de nya spårbarhetsreglerna är det inte ens tillräckligt med en heltid, det kommer fordras skiftarbete och en back upp, även vid kortare sjukdom eller ledighet.

Remissens förslag innebär att den existerande lokala marknaden kommer att krympa, istället för det önskvärda, att utvecklas. Detta är helt på tvärs med vad alla lokala och regionala aktörer, kustkommuner, länsstyrelser, fisket, handeln med flera, arbetar för, och har som en målsättning - en livskraftig lokal/regional fiskerinäring som verkar på en lokal marknad med en förmåga till att växa och utvecklas i framtiden. Svensk livsmedelsstrategin har också den som ett viktigt mål att få till stånd mera av närproducerat livsmedel.

I takt med att den lokala handeln försvinner kommer med förslaget istället handelsvägarna att styras över till större förstahandsmottagare och fiskauktioner, något som ger längre transporter, försämrar kvaliteten och sannolikt också medverkar till ökad förekomst av importerad fisk och skaldjur på den lokala marknaden. Visst, de mindre lokala fiskhandlarna undviker administrationens börda, men samtidigt försvinner alternativen och beskär handlingsfriheten för främst den småskaliga flottan. När konkurrensen om att köpa fisken minskar, sätter det press på priserna. Fiskaren blir än mer utsatt. Allt detta är inte svårt att förutse.

Kontroll av landningsskyldigheten

Kameraövervakning är en kränkande åtgärd att ta till mot människor som för sin försörjning utför ett arbete. När vi har fört samtal med yrkesfiskare i dessa frågor är det många som ger uttryck för att de tänker lämna yrket om förslaget genomförs. Inte för att de har för avsikt att fuska, utan för att kameror ombord upplevs som ett grovt intrång i den personliga integriteten. Det är viktigt ha

förståelse för att ett fiskefartyg är både en arbetsplats och samtidigt fiskarens hem, dag som natt på en begränsad yta i havet.

Kontrollåtgärderna inom fisket har för länge sedan överskridit vad som är rimligt att någon yrkeskår skall behöva utsättas för. Sjökontroll, flygövervakning, elektronisk övervakning (dubbla AIS och WMS), kameror, loggbok, telefonanmälan, landningskontroll, kontrollvägning, märkning, spårbarhet, avräkningsnotor. Listan blir allt längre, det ena regelverket byggs på med det andra. Bestraffningar utöver domstolsutslag finns på plats i form av administrativa sanktioner och pricksystem. Många fiskare mår i dag dåligt av alla kontrollåtgärder och svåröverskådliga regler som finns. De vill göra rätt, men det finns alltid en gnagande oro för mänskliga misstag, eller att teknisk utrustning fallerar.

Transport av fiskeriprodukter

Artikel 68 torde bli en avsevärd ökad administrativ belastning för transportörer som hämtar upp fisk och skaldjur utefter kusterna under eftermiddag och sen kvällstid för vidare transport till fiskauktion. Med tanke på den tidspress som redan finns idag undrar vi om kraven på transportdokument och elektronisk överföring kan klaras utan extra personal.

Upphämtning och transport kan äga rum ifrån olika geografiska områden och skilda fiskehamnar där fångsten av olika arter samlas upp från en mängd båtar. Transportören måste då för varje upphämtning göra ett nytt transportdokument och skicka in elektroniskt eftersom arter och mängder har förändrats. Det ställs krav på en mängd uppgifter som ska sammanställas och skickas in. De enda undantagen är för en transport inom ett hamnområde, eller inom 20 kilometer från landningsplatsen. Helt orealistiskt.

Administrativa sanktioner

När vi läser avsnittet om administrativa sanktioner och förklaringen att dessa ska vara "*effektiva, proportionella och avskräckande*" kan vi inte låta bli att undra varför all millimeterinriktad kontroll och administration i ett förvuxet regelverk då i övrigt behöver vara så omfattande. Sanktionerna i sig, ekonomiska och de i pricksystemet, är ju fullt kapabla till att ta hand om en bristande efterlevnad av allt väsentligt. Myndigheterna har i dessa kraftfulla verktyg alla medel till förfogande som kan behövas för att stävja brott mot fiskebestämmelserna.

Fritidsfisket

Det finns flera exempel på när fritidsfisket har en betydligt större påverkan på bestånden än vad yrkesfisket har, och där kontrollen av fisket brister. Exempel på detta är fiske i Östersjön efter lax och torsk (västra området) samt hummer på

Västkusten. Därför är det angeläget med registrering och kontroll av fritidsfisket i områden där detta är omfattande och problematiskt.

Fritidsbåtar som bedriver fiske i skyddade områden bör i likhet med kraven på yrkesfisket vara utrustade med en AIS.

Reflektioner

Det är för oss obegripligt att fisket som näring och livsmedelsproducent hanteras så okänsligt i EU. Nästan allt avgörs nu på EU-nivå och kommissionen vill dessutom med hjälp av delegerade akter med enkelhet kunna ändra på fiskets förutsättningar. För fiskenäringen blir situationen alltmer olidlig. Visst finns ett behov av att kontrollera fisket, i likhet med andra verksamheter i vårt samhälle. Vad vi inte förstår är den mängd av krångliga och irrelevanta förordningar som passerat gränsen för vad som är försvarbart när det gäller kontrollåtgärder för fisket, handeln och näringens kringverksamheter.

Det handlar ju trots allt inte om att bekämpa farliga element i vårt demokratiska samhälle. Vi betvivlar att det ens i denna viktiga kamp riktas en sådan mängd arsenal av åtgärder som pågår mot fisket. Förslagen i remissen bär prägel av en byråkratism som inte alls lyssnar eller tar hänsyn till fiskerinäringen.

De här synpunkterna förde vi fram 2013 inför landningsskyldigheten: ”Beträffande kontrollåtgärder vid införande av utkastförbud föreslår vi ett mer positivt och fruktbarande arbetssätt. Lägg resurser på en bättre selektering av fiskeredskapen. Ge stöd till framtagning av nya redskap som kan genomgå ett godkännandeförfarande tillsammans med forskare och myndigheter. Plombera, kontrollera sedan löpande att fiskeredskapen fungerar som avsett. Tilldela en extra kvot till de fiskefartyg som använder godkända selekterande trålar. Se också över det tekniska regelverket så att inte det står i vägen för en utveckling mot bättre redskap.”

Vad har då hänt efter det att landningsskyldigheten trädde i kraft 2015, med början i Östersjön. Jo, minimimåttet på torsk sänktes. De enda bottentrålarna som då var tillåtna var exakt desamma som tidigare - alltså de som tidigare kritiserats för att generera en massa utkast. Först 2018, efter 3 år, godkändes en trålvariant som visst kan vara en bit på vägen, men långtifrån är hela lösningen. Och i Skagerrak och Kattegatt sänktes minimimåttet på havskräfta. Allt långt från våra förslag.

Något som också naturligtvis borde ha diskuterats mer är den relativa stabiliteten. Vissa kvoter är ju för en del länder alldeles för små för att klara en landningsskyldighet. Bara där faller möjligheten av att uppfylla kontrollförordningen. Om det nu inte till 2019 kommer beslut om en del undantag.

Förslag

Remissen är omfattande och vi koncentrerar oss på de allra viktigaste punkterna för vår del.

1. Vägning ombord ska vara tillåten och klart framgå av förordningen. En vägningstolerans uppåt på minst 2-3 % ska tillåtas. Skriv istället ner kvoten med upp till 1% om så anses vara behövt.
2. Spårbarheten och dess regelverk måste ses över, särskilt vad gäller tidsaspekter och ett enklare förfarande som möjliggör för den mindre, lokala fiskhandeln att kunna fortgå och till att utvecklas.
3. Artikel 68 om transport av fiskeprodukter måste göras om. Det bör räcka med att följesedlar/landningsrapporter följer med på allt som fraktas.
4. Förslaget om övervakningskameror ombord behöver skjutas på framtiden. I identifierade problemfisker förordar vi istället att bättre trålar utvecklas som genom ökad selektion undviker oönskad fångst. Projekt för detta pågår.
5. Ett omtag behöver göras av remissförslagen, där samtal med fiskerinäringen är en viktig del för att kunna åstadkomma förenklingar av regelverket och ändå klara kontrollbehovet. Remissförslagens administrativa sanktioner och pricksystemet som medel räcker långt. Det fordras inte både hängslan och livrem i alla delar. Beräkna även kostnaderna av förslaget för hela näringen.

Slutord

Vi känner inte till någon annan yrkesgrupp i vårt samhälle vars arbete på alla plan är så reglerat, kontrollerat och administrativt tungrovt som det yrkesfisket utsätts för. Denna formalism har existerat sedan länge. Den nuvarande kontrollförordningen har haft stora behov av förenklingar och anpassningar till hur fisket faktiskt bedrivs. Istället blir förslagen i remissen, särskilt för det regionala, kustnära fisket, ett ännu större hot än tidigare mot fiskerinäringens överlevnad.

Att notera är att det även finns flertal andra regelverk som styr över fisket, t.ex. fleråriga planer som också innehåller kontrollregler. Kan inte kontrollförordning anpassas så att den också tar en rimlig hänsyn till fiskerinäringens behov, då finns det all anledning att ifrågasätta samhällsnyttan med regelverket. Det vore kanske mer barmhärtigt att ge skrotnings- och omställningsbidrag så att fiskaren kan lägga ner sitt kustnära, småskaliga fiske, än att med hjälp av extrema byråkratiska pålagor, kväva näringen långsamt. Då skulle också de framtida besparingarna för kontrollen kunna överstiga långt, långt mer än de 157 miljoner Euro som nu beräknas med remissförslagen. Det kanske bör påpekas att vi inte önskar se något av dessa scenarier. Hellre då en sans och balans i regelverken.

Träslövsläde den 14 september 2018

Havs- och Kustfiskarnas Producentorganisation

Tommy Lang